

LUYỆN TẬP SỬ DỤNG YẾU TỐ MIÊU TẢ TRONG VĂN BẢN THUYẾT MINH

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS rèn luyện kĩ năng sử dụng yếu tố miêu tả trong văn bản thuyết minh.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

Cũng như các bài luyện tập khác, mục tiêu bài này là rèn luyện kĩ năng. Mà muốn rèn luyện kĩ năng thì phải thực hành theo một đề bài cụ thể, từ khâu tìm hiểu đề đến khâu vận dụng yếu tố miêu tả vào việc thuyết minh.

Đề bài là "Con trâu ở làng quê Việt Nam". Về hình thức, đề bài này tương tự như nội dung bài thuyết minh về cây chuối trong tiết học trước. Ra đề như vậy nhằm để HS phân nào mô phỏng kết cấu các bài văn đã học mà thực hiện một đề bài thuyết minh mới.

Tiết học này cung cấp một bài thuyết minh khoa học về con trâu, thuần túy không có sự miêu tả nào cả. HS cần đọc tham khảo để có thể sử dụng được phần nào thích hợp cho bài viết của mình. Tuy nhiên không nên lạm dụng vì như vậy thì bài thuyết minh trở nên chuyên sâu quá. Mặt khác cần tăng cường yếu tố miêu tả để làm cho hình ảnh con trâu trở nên gần gũi hơn với bạn đọc.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Trước khi vào bài học mới, GV kiểm tra việc chuẩn bị ở nhà của HS, cho nhận xét chung và nhận xét về trường hợp cá biệt.

Hoạt động 1. Tìm hiểu đề, tìm ý, lập dàn ý.

Bước 1. Tìm hiểu đề.

GV đọc đề, chép lên bảng và nêu câu hỏi : Đề yêu cầu trình bày vấn đề gì ? Cụm từ "Con trâu ở làng quê Việt Nam" bao gồm những ý gì ? Có thể hiểu, đề bài muốn trình bày con trâu trong đời sống làng quê Việt Nam không ? Nếu hiểu như vậy thì phải trình bày vị trí, vai trò của con trâu trong đời sống của người nông dân, trong nghề nông của người Việt Nam. Ở đây cần chú ý mấy chữ ở *làng quê Việt Nam*. Đó là cuộc sống của người làm ruộng, con trâu trong việc đồng áng ; con trâu trong cuộc sống làng quê,...

Bước 2. Tìm ý và lập dàn ý.

GV nêu câu hỏi và gợi ý để HS nêu ra thật nhiều ý và lập dàn ý theo bố cục : Mở bài, Thân bài, Kết bài.

Ví dụ :

Mở bài: Giới thiệu chung về con trâu trên đồng ruộng Việt Nam.

Thân bài:

- Con trâu trong nghề làm ruộng : là sức kéo để cày, bừa, kéo xe, trục lúa,...
- Con trâu trong lễ hội, đình đám.
- Con trâu - nguồn cung cấp thịt, da để thuộc, sừng trâu dùng để làm đồ mỹ nghệ.
- Con trâu là tài sản lớn của người nông dân Việt Nam.
- Con trâu và trẻ chăn trâu, việc chăn nuôi trâu.

Kết bài: Con trâu trong tình cảm của người nông dân.

GV cần hướng dẫn HS nêu dàn ý chi tiết cho từng nội dung nêu trên. Phải nêu nhiều ý cụ thể thì HS mới dễ lựa chọn và dễ viết.

Hoạt động 2. Thực hiện luyện tập qua các hoạt động của HS trên lớp.

Bước 1. Xây dựng đoạn Mở bài, vừa có nội dung thuyết minh vừa có yếu tố miêu tả con trâu ở làng quê Việt Nam.

GV nêu câu hỏi để HS phát biểu đoạn Mở bài theo yêu cầu trên. Nội dung cần thuyết minh trong Mở bài là gì ? Yếu tố miêu tả cần sử dụng là gì ?

Ví dụ, có thể mở bài bằng cách giới thiệu : Ở Việt Nam đến bất kì miền quê nào đều thấy hình bóng con trâu trên đồng ruộng ; hoặc mở bài bằng cách nêu mấy câu tục ngữ, ca dao về trâu : "Con trâu là đầu cơ nghiệp", "Trâu ơi ta bảo trâu này..." ; hoặc bắt đầu bằng tả cảnh trẻ em chăn trâu, cho trâu tắm, trâu ăn cỏ,... Từ đó dẫn ra vị trí của con trâu trong đời sống nông thôn Việt Nam.

GV yêu cầu tất cả HS làm vào vở, gọi một số em đọc và phân tích, đánh giá.

Bước 2. Con trâu trong việc làm ruộng. Ở đây có những ý phải thuyết minh : trâu cày, bừa ruộng, kéo xe, chở lúa, trục lúa (ở miền Bắc). Cần phải giới thiệu từng loại việc và có sự miêu tả con trâu trong từng việc đó (vận dụng tri thức về sức kéo, về sức cày ở bài thuyết minh khoa học về con trâu đã cho).

GV nêu câu hỏi về từng việc, yêu cầu tất cả HS viết nháp, gọi đọc và bổ sung, sửa chữa như trên. Nếu thời giờ hạn chế thì tập trung vào trình bày một, hai việc chính.

Bước 3. Giới thiệu con trâu trong một số lễ hội.

Tùy từng vùng mà chú ý giới thiệu nội dung cụ thể của chủ đề này. Ví dụ có thể giới thiệu hội chọi trâu hay đâm trâu. Nếu ở vùng không có các lễ hội đó thì có thể bỏ qua, hay nói qua một câu giới thiệu chung.

Bước 4. Con trâu với tuổi thơ ở nông thôn.

GV nêu câu hỏi để HS nhận thấy cảnh chăn trâu, con trâu ung dung gặm cỏ là một hình ảnh đẹp của cuộc sống thanh bình ở làng quê Việt Nam. Cần miêu tả cảnh trẻ em chăn trâu, hình ảnh những con trâu cần cù gặm cỏ,...

Bước 5. Viết đoạn Kết bài.

Kết thúc phần thuyết minh cần nêu ý gì ? Cần miêu tả hình ảnh gì ? GV nêu câu hỏi để HS tập diễn đạt thành câu.